



## STORTINGET

# Innst. 111 L

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget  
fra helse- og omsorgskomiteen

Prop. 127 L (2022–2023)

### Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i smittevernloven og helseberedskapsloven (isolering og smittekarantene m.m.)

Til Stortinget

## Sammendrag

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår i denne proposisjonen endringer i smittevernloven og helseberedskapsloven som skal legge til rette for å sikre forsvarlige beredskapshjemler også etter 1. juli 2023.

Smittevernloven har per i dag ikke en generell hjemmel som gjør det mulig å gi forskrifter om isolering (utover syv dager av gangen) og smittekarantene. Under koronapandemien fastsatte Stortinget midlertidige forskriftshjemler i smittevernloven om blant annet isolering og smittekarantene knyttet til covid-19. Disse bestemmelsene oppheves 1. juli 2023. Departementet foreslår en hjemmel i smittevernloven som gjør det mulig, ved alvorlig utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom, å gi forskrifter om isolering, smittekarantene og andre begrensninger i bevegelsesfriheten. Hjemmelen gir Kongen mulighet til å fastsette forskrifter om isolering og smittekarantene, men bare så lenge det er nødvendig og forholdsmessig i lys av den til enhver tid gjeldende situasjonen, jf. de grunnleggende kravene til smitteverntiltak i smittevernloven § 1-5.

Departementet foreslår videre å endre helseberedskapsloven ved å inkludere markedsaktørene for medisinsk utstyr, slik at de, i en beredskapssituasjon, kan pålegges omlegging av driften og omsetningsrestriksjoner.

Departementet presiserer at bestemmelsene som foreslås i denne proposisjonen også vil inngå i den helhetlige revisjonen av regelverket om helseberedskap og smittevern. Det innebærer at bestemmelsene senere vil kunne bli endret som følge av dette arbeidet.

Forslaget om en generell og permanent forskriftshjemmel om isolering og smittekarantene i smittevernloven § 4-3 a medfører i seg selv ikke økonomiske og administrative konsekvenser. Det er forskriftene som eventuelt fastsettes i medhold av bestemmelsen som eventuelt har økonomiske og administrative konsekvenser. Forslaget om endring i helseberedskapsloven § 1-3 medfører kun begrensede økonomiske og administrative konsekvenser for virksomheter som omsetter og produserer medisinsk utstyr, ved at de omfattes av plikten til å varsle etter helseberedskapsloven § 2-3 første ledd. Forslaget om permanent forskriftshjemmel i helseberedskapsloven § 5-2 medfører i seg selv ikke økonomiske og administrative konsekvenser. Det er en forlengelse av forskriften som fastsettes i medhold av bestemmelsene som eventuelt vil ha økonomiske og administrative konsekvenser. Dersom omsetningsrestriksjoner overfor aktører som omsetter og produserer medisinsk utstyr tas i bruk kan det innebære økonomiske og administrative konsekvenser for apotek, bandasjister, omsettere og produsenter av denne typen produkter. Avhengig av tiltaket, kan Legemiddelverket og Helsedirektoratet ha begrensede forvaltningskostnader knyttet til blant annet forberedelse, gjennomføring og oppfølging av vedtak. Dette inkluderer kommunikasjon med relevante aktører og pasienter.

## Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kamzy Gunaratnam, Tove Elise Madland, Even A. Røed og Truls Vasvik, fra Høyre, Sandra Bruflot, Erlend Svardal Bøe og lederen Tone Wilhelmsen Trøen, fra Senterpartiet, Lisa Marie Ness Klungland og Siv Mossleth, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud og Morten Wold, fra Sosialistisk Venstreparti, Marian Hussein, fra Rødt, Seher Aydar, fra Kristelig Folkeparti, Olaug Vervik Bollestad, og fra Pasientfokus, Irene Ojala, viser til at regjeringen med dette lovforslaget foreslår en hjemmel i smittevernloven som gjør det mulig, ved alvorlig utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom, å gi forskrift om isolering, smittekarantene og andre begrensninger i bevegelsesfriheten. Videre foreslås det å endre helseberedskapsloven slik at markedsaktører kan pålegges omlegging av drift og omsetningsrestriksjoner.

Komiteen merker seg at smittevernloven slik den foreligger i dag ikke har en generell hjemmel som gir anledning til forskrift om isolering i mer enn syv dager. Det førte til at det under covid-19-epidemien ble vedtatt flere midlertidige lover som, med henvisning til covid-19, ga hjemmel til at regjeringen kunne gi forskrift om isolering og karantene. Etter 1. juli 2023 har det ikke vært en slik midlertidig hjemmel.

Komiteen merker seg vedtaket gjort i Stortinget 17. november 2020, som fastslo at smittevernloven skulle revideres etter at Koronakommisjonen hadde levert sin rapport. Etter dette har Koronakommisjonen levert to rapporter, hvor det gis anbefalinger som også forutsetter lovendringer. Videre merker komiteen seg at regjeringen nå varsler at det vil komme en helhetlig revisjon av regelverket knyttet til smittevern og helseberedskap, herunder smittevernloven, folkehelseloven, helseberedskapsloven og andre lover og forskrifter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til at de foreslåtte endringene i smittevernloven og helseberedskapsloven skal legges til rette for å sikre forsvarlige beredskapshjemler. Flertallet viser til at den midlertidige hjemmelen i smittevernloven for isolering og smittekarantene var knyttet spesifikt til utbruddet av covid-19-viruset, og at hjemmelen opphørte å gjelde 1. juli 2023.

Flertallet viser til at tidlig oppdaging og isolering av smittede samt oppfølging av nærkontakter av smittede for å hindre videre smitte, var blant de mest sentrale kontaktreducerende tiltakene for å holde koronapandemien under kontroll. Det er altså tale om svært vir-

kningsfulle tiltak for å begrense spredning av allmennfarlig smittsom sykdom.

Flertallet vil peke på at smittevernloven i dag inneholder bestemmelser som gir hjemmel til å gi forskrifter om ulike inngripende tiltak overfor den enkelte, herunder innreisekarantene, møteforbud og nedstengning av virksomheter når det er nødvendig for å motvirke overføring av allmennfarlig smittsom sykdom. Loven inneholder derimot ingen generell hjemmel som gjør det mulig å gi forskrifter om isolering (ut over syv dager av gangen) og smittekarantene. Etter flertallets oppfatning er en slik generell hjemmel nødvendig. Flertallet viser til at adgangen til å gjøre inngrep i bevegelsesfriheten vil skje på gitte vilkår.

Flertallet vil understreke at myndighetenes inngrep i menneskerettigheter og grunnlovbestemte rettigheter må være begrunnet i et legitimt formål, og det må være forholdsmessig. En generell hjemmel som gjør det mulig å gi forskrifter om isolering og smittekarantene, griper inn i den enkeltes friheter etter Grunnloven og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK), herunder bevegelsesfriheten og privatlivsvernet. Flertallet minner om at smittevernlovens formål er å verne befolkningen mot smittsomme sykdommer og bygger på retten til liv, slik denne er nedfelt i Grunnloven § 93 og EMK art. 2. Myndighetene kan aktivt beskytte retten til liv ved smitteverntiltak. Smitteverntiltak som griper inn i borgernes friheter etter Grunnloven og EMK, må ha tilstrekkelig grunnlag i lov, ivareta et legitimt formål og være nødvendig og forholdsmessig.

Flertallet mener det er uheldig å operere med midlertidige hjemler av så vidt inngripende karakter som smittekarantene og isolering ved helsetrusler som allmennfarlig smittsom sykdom. Hensynet til forutsigbarhet og klarhet i tillegg til behovet for god og forsvarlig beredskap, taler etter flertallets syn med tyngde for lovfesting av en generell hjemmel om smittekarantene og isolering på nåværende tidspunkt.

Flertallet vil understreke at medisinsk utstyr er en viktig innsatsfaktor for å kunne håndtere en krise. Flertallet støtter regjeringens forslag om å endre helseberedskapsloven ved å inkludere markedsaktørene for medisinsk utstyr, slik at de, i en beredskapssituasjon, kan pålegges omlegging av driften og omsetningsrestriksjoner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at regjeringen i løpet av 2023 vil legge fram en stortingsmelding om helseberedskap, som blant annet vil følge opp Koronakommisjonens rapporter om lærdommer fra covid-19-pandemien. Regjeringen har varslet at denne meldingen, sammenholdt med folkehelsemeldingen som Stortinget nylig har behandlet, vil etterfølges av en helhetlig revisjon av regelverket knyttet til smittevern og helse-

beredskap med sikte på å gjøre nødvendige endringer for å sikre en god og forsvarlig helseberedskap for framtiden. Disse medlemmer imøteser dette arbeidet og mener det vil gjøre oss bedre rustet i møte med nye allmennfarlige smittsomme sykdommer i framtiden. Revisjonsarbeidet vil imidlertid ligge noe fram i tid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus mener at å sette mennesker i isolasjon eller smittekarantene er svært inngripende tiltak, og at det derfor kun skal åpnes for dette i helt ekstraordinære tilfeller. Disse medlemmer mener derfor at det ikke er riktig å forskriftsfeste dette, men at det må behandles på nytt av våre folkevalgte ved hvert tilfelle dersom tiltaket skulle bli aktuelt. Disse medlemmer støtter derfor ikke proposisjonens forslag I om endring i smittevernloven § 4-3.

Disse medlemmer stiller seg også undrende til at regjeringen ønsker å gjennomføre denne endringen nå, når det er vedtatt at smittevernloven skal revideres etter at Koronakommisjonen har levert sin sluttrapport.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Pasientfokus mener det er svært uheldig å innføre en generell hjemmel, uten at det samtidig innføres en nødvendig sikkerhetsventil som sikrer at svært inngripende tiltak blir forankret i Stortinget. Karantene og isolasjon hører til tiltak som må betraktes som svært inngripende i folks liv. For at slike tiltak skal sikres legitimitet bør de besluttes av vårt øverste folkevalgte organ. Disse medlemmer støtter derfor ikke innføringen av en fast hjemmel, uten at det samtidig innføres en parlamentarisk etterprøving.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Rødt og Pasientfokus støtter ikke innføringen av en generell hjemmel, men imøtekommer alle forslag som sikrer demokratisk behandling av inngripende smitteverntiltak.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest mulig komme tilbake til Stortinget med forslag om å innføre en parlamentarisk etterprøvelse av nasjonale tiltak hjemlet i smittevernloven.»

Disse medlemmer mener det er avgjørende at regjeringen kan handle raskt i krisetid. Smittevernloven må sikre at tiltak kan settes i verk raskt for å begrense smitte. Men også i krisetid må målet være normal lovbehandling, åpenhet og meningsbrytning. Disse med-

lemmer mener derfor det er behov for parlamentarisk prøving av inngripende tiltak og andre endringer, slik at vi får en mer demokratisk kontroll av tiltakene som innføres. Videre er det nødvendig å sikre åpenhet om beslutningsgrunnlaget, tidsbegrensning ved inngripende tiltak og mindretallsrettigheter.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det i den helhetlige revisjonen av smittevernloven blir inkludert nødvendige forslag som ivaretar at særlige inngripende tiltak snarest mulig skal fremmes som sak for Stortinget, og forslag som ivaretar mindretallsrettigheter, åpenhet om beslutningsgrunnlaget og tidsbegrensning ved inngripende tiltak.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ser fram til en helhetlig revisjon av smittevernloven, og viser til at vedtaket om en slik revisjon kom som følge av Representantforslag om begrensning av regjeringens fullmakter i smittevernloven, Dokument 8:109 S (2019–2020), fremmet i Stortinget av Sosialistisk Venstreparti jf. Innst 56 S (2020–2021) der det ble fremmet en rekke forslag for å styrke den parlamentariske kontrollen med smittevernloven.

## Forslag fra mindretall

**Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus:**

### *Forslag 1*

Stortinget ber regjeringen snarest mulig komme tilbake til Stortinget med forslag om å innføre en parlamentarisk etterprøvelse av nasjonale tiltak hjemlet i smittevernloven.

### *Forslag 2*

Stortinget ber regjeringen sikre at det i den helhetlige revisjonen av smittevernloven blir inkludert nødvendige forslag som ivaretar at særlige inngripende tiltak snarest mulig skal fremmes som sak for Stortinget, og forslag som ivaretar mindretallsrettigheter, åpenhet om beslutningsgrunnlaget og tidsbegrensning ved inngripende tiltak.

## Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet.

Komiteens tilråding II og III fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råår Stortinget til å gjøre følgende

### vedtak til lov

om endringer i smittevernloven og helseberedskapsloven (isolering og smittekarantene m.m.)

#### I

I lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer skal ny § 4-3 a lyde:

§ 4-3 a. *Forskrift om isolering, smittekarantene og andre begrensninger i bevegelsesfriheten*

Ved alvorlig utbrudd av en allmennfarlig smittsom sykdom, jf. § 1-3 nr. 3 og 4, kan Kongen, for å forebygge eller motvirke overføring av sykdommen, gi forskrift om

- a. isolering for smittede personer, jf. § 1-3 nr. 2, og
- b. smittekarantene for personer som har økt risiko for å være smittet av den allmennfarlige smittsomme sykdommen etter nærkontakt med en smittet eller antatt smittet person, eller annen smittekilde.

Kongen kan i forskrift fastsette andre begrensninger i bevegelsesfriheten for personer som omfattes av første ledd, og nærmere krav til undersøkelser i forbindelse med, eller til erstatning for, isolering, smittekarantene eller begrensninger i bevegelsesfriheten.

#### II

I lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap gjøres følgende endringer:

I § 1-3 første ledd skal bokstav g, bokstav h, og ny bokstav i lyde:

- g. vannverk,
- h. apotek, grossister og tilvirkere av legemidler,
- i. bandasjister, tilvirkere og andre omsettere av medisinsk utstyr.

§ 5-2 første ledd skal lyde:

Når betingelsene i § 1-5 er oppfylt, kan departementet pålegge virksomheter som omfattes av loven helt eller delvis å legge om driften, utvide driften eller flytte virksomheten. Virksomheter som omfattes av § 1-3 første ledd bokstav g, h og i, kan på samme vilkår pålegges å innføre restriksjoner på omsetningen og rasjonere sine varer.

#### III

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 28. november 2023

**Tone Wilhelmsen Trøen**

leder

**Marian Hussein**

ordfører

